

5. Косаківський В.А. Весілля в Чечельнику (30 – 80-ті роки ХХ ст. / В.А. Косаківський // Там само. – С. 33-42.
6. Пилипак М. А. Традиционные блюда и напитки в свадебном обряде Восточного Подолья / М.А. Пилипак // Валихановские чтения – 17. Сборник научных статей по материалам Международной научно-практической конференции «Валихановские чтения – 17. – Кокшетау. – 2013. – С. 265–269.
7. Пилипак М.А. «Етновесілля» села Брідок Теплицького району Вінницької області / М.А. Пилипак // VII Кирилло-Мефодиевские чтения в 2-х частях: Ч. 1. Материальная и духовная культура славян // Материалы Международной научно-практической конференции. – Уфа: Изд-во Уфимского филиала ФГБОУ ВПО «МГГУ им. М.А. Шолохова», 2013. – С. 61-67.
8. Пилипак М.А. Весільний обряд с. Мишарівка Теплицького району Вінницької області / М.А. Пилипак // Вінниччина : минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. – Вінниця, 2013. – С. 147-153.
9. Пилипак М.А. Українське весілля Східного Поділля середини ХХ – початку ХХІ століття: монографія. – Київ. : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України; Уфа : Уфимська філія МДГУ ім. М.О. Шолохова, 2015. – 210 с.
10. Подольське весілля Вінницького повіту в с. Хомутинцях записав Степан Руданський 20–30/IX 1862 р. // Народні пісні в записах Степана Руданського / Упоряд., вст. Стаття і прим. Н.С. Шумати. Нотний матеріал упор. З.І. Василенко – К. : Музична Україна, 1972. – С. 23-76
11. Руденко М.А. Весілля в с. Слобода-Яришівська Могилів-Подільського району Вінницької області / М.А. Руденко // Весілля: У двох книгах. Упорядкування текстів М. Шубравської, нотного матеріалу – О. Правдюка. – К. : Наук. думка, 1970. – Кн. 2. – С. 251-293.
12. Скалецький Р.А. Весілля в с. Михайлівка Бершадського району на Вінниччині / Р.А. Скалецький // Весілля: У двох книгах. Упорядкування текстів М. Шубравської, нотного матеріалу – О. Правдюка. – К. : Наук. думка, 1970. – Кн. 1. – С. 281-354.
13. Сторожук В.П. Подільське весілля (друга пол. ХХ ст.) / В.П. Сторожук // Етнографія Поділля. Доповіді наук. конф. – Вінниця, 1992. – С. 42-46.
14. Танцюра Г. Весілля в с. Зятківцях / Г. Танцюра / Упоряд., ред. М.К. Дмитренко, Л.О. Єфремова. – К.: Редакція часопису «Народознавство», 1998. – 404 с.
15. Шубравська М.М. Весілля в с. Мізківські Хутори Вінницького району Вінницької області / М.М. Шубравська, О.А. Правдюк // Весілля: У двох книгах. Упорядкування текстів М. Шубравської, нотного матеріалу – О. Правдюка. – К. : Наук. думка, 1970. – Кн. 1. – С. 376-425.

Pylypak M.A. Wedding ceremony of Metanivka village of Teplice district in Vinnytsia region.

Based on the expedition records, the author analyzes the features of the wedding ceremony in the village Metanivka, highlights local features and transformations.

Keywords: wedding ceremony, traditions, research.

Пилипак М.А. Свадебный обряд села Метановка Теплицкого района Винницкой области.

На основе экспедиционных записей автор статьи анализирует особенности свадебного обряда села Метановка, выделяет локальные особенности и трансформации.

Ключевые слова: свадебный обряд, традиции, исследования.

УДК 39-053.2(477/44) «195.../200...»

В. О. Гребеньова

ДІТИ В ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИКАХ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ. (НА МАТЕРІАЛАХ ВІННИЧЧИНИ)

Стаття присвячена дослідженню дитячих повсякденних практик у другій половині ХХ – початку ХХІ ст. на Вінниччині. Відстежено й проаналізовано основні види дитячих занять, різні види допомоги батькам, залучення до ремісництва, з'ясовано динаміку їх змін й найбільш типові приклади побутування на Вінниччині до сьогодення в дитячому середовищі.

Ключові слова: діти, дитинство, дитяча субкультура, дитяче життя, дитячі заняття, види допомоги батькам.

Дитинство – це особливий стан розвитку в суспільстві і узагальнений суб'єкт, який цілісно протистоїть дорослому світу та взаємодіє з ним на рівні суб'єкт-суб'єктних стосунків [1, с.7].

Дитина – це порівняно самостійний індивід, що є не тільки об'єктом виховних зусиль зі сторони дорослих, але й виступає суб'єктом пізнання та спілкування, є носієм та творцем власної субкультури [2]. Поняття «дитяча субкультура» виникло в останнє десятиліття в зв'язку з зростанням гуманізації і демократизації суспільного життя й дістало наступне визначення: це особлива система уявлень про світ, цінності, моделі поведінки та спілкування, що побутують у дитячому середовищі, тобто культура в культурі, яка живе за специфічними і самобутніми законами, хоча й «вбудована» в загальне культурне ціле [3, с.31].

Дослідженню питання дитячого життя й побуту приділяли увагу авторитети української етнографії кінця XIX – початку XX ст. Зокрема: Мр. Грушевський [4], Н.Загледа [5], які вперше звернули увагу на дітей як на активних членів соціуму, які мають власну «дитячу субкультуру». В другій половині XX – початку XXI ст. у рамках обраної теми становлять інтерес праці В.Борисенко [6], Н.Гаврилук [7], І.Щербак [8], А. Забловського [9] та наукового видання серії «Народна культура українців: життєвий цикл людини» [10] тощо, які зробили вагомий внесок у дослідженні статевовікового аспекту традиційної культури та праці В.Абраменкової [11], І.Кона [12], В.Кудрявцева [13], М.Осоріної [14], А. Сальнікової [15], А. Мудрик [16], О. Кононко [17] тощо, в яких розглядаються специфічні суперечності, проблеми та перспективи дорослішання дітей в сучасному світі.

Метою нашого дослідження є спроба відстежити та проаналізувати повсякденні практики дітей на Вінниччині в другій половині XX – на початку XXI століття.

Повсякденне життя – це дії та види діяльності, здійснювані людиною постійно протягом усього життя. Звичайне життя людей є неоціненою рисою і щоденного життя дітей, їхнього побуту.

Важливість пізнання дитячої субкультури полягає у тому, що ми маємо справу не тільки з наслідуванням сьогочасної культури дорослих, а й традиційними надбаннями, що передаються дітям із покоління в покоління та їх власним творінням.

Все багатство дитячих практик аналізуємо за такими напрямками: види дитячих занять; різні види допомоги батькам, залучення до ремесел, в яких діти виступають творцями власного світу культури.

Найпоширенішими дитячими заняттями на Вінниччині з другої половини XX ст. й до початку XXI ст. були й залишаються наступні: рибальство, будівля «хаток», дитяча їжа та напої (з природного середовища), колекціонування, різні види допомоги батькам, дитяче заробітчанство тощо.

Дитяче рибальство було й залишається поширеним видом дитячого заняття у сільській місцевості. У традиційній культурі сформувалося безліч способів ловити рибу, найвідоміший з яких ловля риби та раків руками в норах. Як розповідають інформатори, «тре залізти у воду і попід скелями ловити в норах. Бувало шариш рукою, а він може добре вчепитися за руку і вкусити, але не дуже сильно. Так можна і окунців в норах ловити, а раніше тато мій казав, що так в'юнів ловили» [18, арк.1]. Другий спосіб також поширений – це ловля риби руками при березі в очереті – «коли нерест, то риба дуже в'яла, її можна просто так в очереті ловити руками. Дивишся, де очерет легенько колишеться, й обережно хапаєш руками». Наступним видом ловлі є глушіння риби – «дивишся – видніється голова риби з очерету. Щоб не налякати, не збовтати воду, кидаєш палицею або «гостьом» (загострена з одного кінця палиця) в голову риби – оглушаєш: або зразу вбиваєш, або причумлюєш, тоді вона перевертається на пузо. Отоді бери» [19, арк.2].

Використовували різноманітні знаряддя праці, зокрема, сітки: ловля «барабаном» – конусоподібним приладом із сітки, через вужчий бік якого запливає риба, а потім заплутується в сітці. Зустрічається ловіння саком – чотирикутним приладом із держакон, обтягненим сіткою, а також «небом» – великим чотирикутним саком, натягування сіток.

У с. Кальник Іллінецького району діти у 90-х рр. XX ст. ще ловили рибу «банкою» (0,5 скляною). Реципієнт Гега Наталя 1986 року народження, розповідала, що «брали банку на 0,5 літрів, накривали кришкою, в якій вирізаний отвір (дирка). До банки прив'язували нитку і кидали в річку. Обов'язково був хліб в банці – це приманка. Запливала частіше плітка, наловим риби і кормим котів» [20, арк.1-2]. Серед гачкових снастей як у традиційній культурі, так і до сьогодні, поширеним є ловля риби за допомогою вудки – довгої палиці, до якої прив'язана волосін із гачками. З 60-70-х років XX ст. та й до сьогодні популярними для ловлі риби є

спінінги та «резинки». На сьогодні застосовують як традиційне, так і новітнє риболовне знаряддя.

Одним із видів ігрової діяльності дітей було наслідування дорослих у будівництві житла, спорудження так званих «хаток». Усе це могло відбуватися на землі, найчастіше – у підвір'ї своєї оселі (закутках), на деревах, на березі річки, ставка тощо. Матеріалом слугувало гілля молодого клена, оскільки легко ламалось, лопухи, дошки з ящиків, клейонка. Інколи випрошували у старших рядна, подушки і несли все до «хатки». Якщо будівництво відбувалось на городі, використовували соняшники та віниччя [21, арк.3; 22, арк.4; 23, арк.3] – матеріал, який постійно був під руками. Варто зазначити, що спорудженню «хаток» на підвищенні, зокрема на деревах, віддають перевагу хлопчики, а на землі – дівчатка. Це пов'язано з тим, по-перше, що хлопці є сміливішими, спритнішими, сильнішими, ніж дівчатка. По-друге – за своєю природою тяжіють до більш екстремальних (ризикуючих) ігор. По-третє, виходячи із гендерних ролей, вони хочуть цим самим показати свою зверхність та силу над слабшою статтю.

Ще однією складовою, що заслуговує на увагу, є «дитяча їжа та напої». Крім основних харчів, якими діти харчуються в сім'ї, є ще багато такого, що можна знайти в природному середовищі. Так, наприклад, збирають суниці, жовту акацію («коли перецвіте, у неї є жовті стручки, ото ті стручки ми й їли») [24, арк.8], цвіт білої акації, глід, барбарис, дикий шавель (називали ще «заячим», оскільки ріс у полі), терен, клей із дерев (на сливах і вишнях витікає з-під кори, збігає на купу і застигає), калачики, ожину, березовий та кленовий сік. Крім того, вживали мурашину кислоту («брали гіллячку, обдирали кору – і в мурашник, опісля смоктали, воно таке кисле») [24, арк.5; 25, арк.4; 26, арк.13-14; 27, арк.21]. В такий спосіб діти знайомилися із природним ландшафтом, з їстівними рослинами, вчилися бути спостережливими.

У досліджуваний період досить поширеним було «дитяче колекціонування» – це систематизовані зібрання однорідних предметів. У радянську добу діти найчастіше колекціонували фантики (обгортки від цукерок), кишенькові календарики, листівки, марки, різні монети, коробки від сірників та сигарет, фотографії акторів. Найбільшу перевагу у хлопців мала колекція марок. У 70-ті роки сільські діти не відрізнялись від міських, вони також збирали колекції марок, значків, поштових листівок, засушували різні рослини для шкільного гербарію.

У 90-х роках із поглибленням економічної кризи, що призвела до такого явища, як «човнярство» та заповнення закордонною продукцією пострадянського ринку, популярності у дітей набуває колекціонування вкладок-наклейок від «жувальних гумок», цяцьок із кіндер-сюрпризів. На сьогодні діти м. Вінниці збирають картки поповнення рахунків до мобільних телефонів (на різні суми та різних операторів) та наклейки. Попитом у хлопців є футбольні журнали, в які вони вклеюють фото гравців улюблених команд та лідерів – свого роду творення власного світу.

Крім суто дитячих занять, на Вінниччині досить поширеними були і залишаються різні види допомоги батькам: на городі, в господарстві. З 11-12 років діти працюють на городі на рівні з дорослими.

У повоєнний період діти разом з дорослими або самостійно відвідували поле й ліс. У полі збирали лікарські рослини: ромашку, звіробій, інколи рвали горох, а в лісі – суниці, гриби, малину, ожину. Таким чином діти набувають життєвого досвіду.

Невід'ємним видом роботи була різнопланова допомога в домашньому господарстві. Є такі види робіт, які виконують, як правило, дівчатка – миють посуд, замітають у хаті та на підвір'ї, доглядають за меншими братами й сестрами, прополюють, сапають на городі. Хлопчики виконують переважно чоловічу роботу: рубають дрова, годують худобу та прибирають коло неї (дівчатка також), допомагають татові на полі (орати, косити, складати сіно) та в саду (підрізати, садити дерева, чистити чагарники) тощо.

З 60-х років ХХ ст. у зв'язку із занепадом доволі замкненої виробничо-споживчої соціальної структури, яка дотримувалася основних засад історично сформованого способу життєдіяльності, а в 90-х роках посилилась модернізація побуту під впливом механізації, появою нових інноваційних матеріалів і особливо поширенням електронних технологій (врешті-решт з відкриттям кордонів пострадянський простір почав активно наслідувати західний варіант побутового середовища), діти стають зайнятими у інших сферах суспільного життя, тому сталося помітне відчуження від домашнього сільського господарства.

На сьогодні межі дівчачої і хлопчачої роботи змістилися, багато робіт стали спільними. Наприклад, хлопчики можуть прибирати в хаті, дівчатка забивати цвяхи. На нашу думку, така розмитість пов'язана із зміщенням гендерних ролей у зв'язку із демократизацією суспільства, емансипацією жінок тощо, хоча варто говорити, що певна диференціація в розподілі праці продовжує існувати.

На нашу думку, варто наголосити на пастухуванні. Раніше діти з 6-7 років пасли гусей, качок, курей, після семи – корів. У 50-х роках кожна дитина випасала саме свою корову, з 60-х почали формуватись череди, випасання худоби проводили діти разом із дорослими. В радянський період підлітки з 15 років працювали в колгоспі коло коней. Але цей вид заняття сьогодні майже зник із дитячого побуту. Це пов'язано з тим, що наукові технічні революції привнесли в повсякденний побут чимало механізацію праці. Через те у батьків з'являється час на виконання тієї роботи, яку раніше виконували діти. Тому зменшення мотивації для засвоєння дорослого досвіду призводить до збіднення форм та способів випасання худоби, зменшується сфера та інтенсивність задіяності. Для дітей від постійного заняття такі доручення стають разовими, відповідно дитяча творчість, фантазія та сфера реагування збіднюється.

Зміна акцентів у вихованні дітей останніх десятиліть пов'язана й зі зміною соціального ладу в країні. Це призвело до того, що діти і дорослі вже не вважають нормою обов'язку участі дітей у господарюванні. Поширюється таке явище, як заробітчанство, яке видозмінювалося впродовж досліджуваного періоду. Як правило, воно зводилося до продажу речей, що давали батьки, або самостійного продажу (зазвичай, зібрані власноруч ягоди, овочі, лікарські рослини, гриби, вирощені квіти) тощо. З 90-х років на Зелені свята продають зілля, квіти, зібрані на власній ділянці, у полі, в лісі. Було поширеним випасання худоби як форма заробітчанства за домовленою платою (їжу, одяг, гроші). На сьогодні найпоширенішою формою оплати залишаються гроші. Ще одним із сучасних способів заробити в батьків або в бабусі, дідуся є виконання дрібних коротких за часом замовлень (на декілька годин, на день-два): допомога в господарстві (роботи в городі, в саду, полі), догляд за дітьми тощо. Наприклад, діти торгують із батьками на базарі у вихідні дні, збирають на городі колорадських жуків за завчасно домовленою платню. Подібної практики навіть у середині ХХ ст. ще не було.

Процес формування необхідних виробничих знань і навичок регламентувався усталеними сімейними традиціями та нормами звичаєвого права, традиційним розподілом праці, успадкованістю професійних знань від родини.

Залучення дітей до ремесел у традиційному суспільстві починалося з 5-6 років і базувалося, як правило, на врахуванні вікових та індивідуальних особливостей. Професійний вибір міг впливати з нахилів дитини, роду занять батьків, а також видів праці, поширених у тій чи іншій місцевості.

Як правило, дітей раніше змалечку привчали до тих ремесел та промислів, якими займалися в сім'ї (гончарство, плетіння кошиків, вишивка та ін.), що забезпечувало передачу родинних професійних знань, умінь, навичок, звичаїв та традицій. Насамперед, це залежало від природного середовища: діти, які жили біля річок чи озер, приривчали до рибальства: дев'ятирічна дитина вже в'язала жаки, сукала мотузки, різала на кіш лозу, допомагала тягнути невід, викидала підсаками лід з ополонки тощо. У районах, де були ліси, займалися збиральництвом: діти збирали гриби і ягоди у такій кількості, що їх вистачало не тільки для потреб сім'ї, а й на продаж. У місцевостях, багатих на глину, діти допомагали батькам робити гончарні вироби, нерідко їх розписували [28] тощо.

Спадкова передача професійної майстерності від батьків до дітей була основною формою збереження наступності, спадкоємності національного традиційного ремесла. Успадкування сприяло виникненню династій, створенню мистецьких осередків. Існування династій спричинило виникнення виробничої лексики у повсякденному житті: топонімів (Бондарева вулиця, с. Гути), гідронімів (о. Гумнище), прізвищ і прізвиськ (Кушнір, Коваль, Бортнянський) тощо. Наприклад: «Півний кут називається Постоловим, де проживають чоботарі» [29, арк. 9].

Майстри вимогливо ставилися не тільки до передачі необхідних технічних чи технологічних прийомів, а й до певних світоглядних уявлень, морально-етичних засад професії, й шанобливого ставлення до ремесла як спадкового заняття та засобу збереження традицій роду.

Процес залучення дітей до сімейних ремесел, по-перше, демонстрував, що діти є не тільки пасивними споглядачами та повторювачами діяльності дорослих, а й активними

творчими учасниками, які часто корегували та вдосконалювали виробництво. Спостереження та привчання дітей до ремесел сприяло засвоєнню етнічного досвіду для виконання соціальних ролей, передачі досвіду із покоління в покоління, розширенню й поглибленню змісту власне дитячих занять та видів роботи як складників дитячої субкультури.

На сьогодні прилучення дітей до ремесел відживає. Але змінився його механізм та зміст. Діти відвідують різні позашкільні заклади, школи мистецтв, де їх знайомлять із різними видами декоративно-вжиткового мистецтва: гончарством, вишивкою, бісероплетінням, малюнком на склі, писанкарством, декоративним розписом. У приватній «школі-АІСТ» м. Вінниці є урок кераміки, який проводиться як з дошкільнятами, так і з дітьми шкільного віку. Розкривають молодому поколінню світ краси витворів народного мистецтва, допомагають опанувати техніку їх виконання, навчають дивуватися вмінню і мудрості форм, що сягають корінням у тисячолітню давнину народної культури, традиції, які передаються із покоління в покоління. Тобто діти набувають не лише навичків роботи, які можуть допомогти у виробленні матеріальних ресурсів, а й мистецької складової. Це скоріше виховна сфера життєдіяльності.

Отже, світ дитинства має свої унікальні, притаманні саме йому особливості, що проявляються в дитячій субкультурі. Дитяча субкультура транслює все те, що створює та відтворює дитяча спільнота у певний історичний період й є осередком для розвитку особистості. В своєму повсякденному житті діти оперують змістом того, що спостерігають навколо себе.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Фельдштейн Д.И. Детство как социально-психологический феномен и особое состояние развития / Д.И. Фельдштейн // Вопросы психологи. – 1998. – №1. – С. 7-14.
2. Маєвська Л. Деякі аспекти соціокультурної програми вивчення світу дитинства [Електронний ресурс] / Л.Маєвська. – Режим доступу до статті: <http://core.ac.uk/display/12084282>
3. Иванова Н. В. Особенности и значение детской субкультуры / Н. В. Иванова // Педагогика. – 2005. – №7. – С. 31-36.
4. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу / М. Грушевський. – К. : Либідь, 2006. – 256 с.
5. Заглада Н. Побут селянської дитини. Матеріали до монографії с. Старосілля / Н. Заглада. – К.: Держтрест «Київ-Друк», 1929. – 179 с.
6. Борисенко В. Обряди перших років життя людини // Народна культура українців : іст.-етнолог. дослідж. : у 5 т. / наук. ред. М. Гримич. – К. : Дуліби, 2008. – Т. 1 : Діти. Дитинство. Дитяча субкультура. – С. 82-95.
7. Гаврилюк Н. К. Картографирование явлений духовной культуры (по материалам родильной обрядности украинцев) / Н. К. Гаврилюк. – К. : Наукова думка, 1981. – 281 с.
8. Щербак І. Діти в традиційних обрядах українців / І. Щербак // Народна творчість та етнографія. – 2003. – № 3. – С. 71-77.
9. Забловський А. В. Соціалізація статево-вікових груп в традиційній культурі українців другої половини ХІХ – початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.05 «Етнологія» / А.В. Забловський. – К., 2005. – 18 с.
10. Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження у 5 т. / наук. ред. М.Гримич. – К.: Дуліби, 2008. – Т.1. Діти. Дитинство. Дитяча субкультура. – 2008. – 400 с.
11. Абраменкова В. В. Дети-пророки : социогенетический анализ представленный об опасности в детской субкультуре [Електронний ресурс] / В. В. Абраменкова. – Режим доступу до статті: <http://www.ditya.ru/index.php?module=static&page=63>
12. Кон И. С. Ребенок и общество : ист.-этногр. перспектива / И. С. Кон. – М. : Наука, 1988. – 270 с.
13. Кудрявцев В. Т. Психология развития человека / В. Т. Кудрявцев. – Рига : Пед. центр «Експеримент», 1999. – 150 с.
14. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М. В. Осорина. – СПб. : Питер, 1999. – 288 с.
15. Сальникова А. Российское детство в ХХ веке: история, теория и практика исследования / А. Сальникова. – Казань: Казанский государственный университет им. В.И. Ульянова-Ленина, 2007. – 256 с.
16. Мудрик А. В. Социальная педагогика / А. В. Мудрик. – М. : Академия, 1999. – 234 с.
17. Кононко О. Л. Дитяча субкультура як цінність і складова особистісно-орієнтованої освіти / О.Л. Кононко // Дошкільне виховання. – 2001. – № 12. – С. 6-9.
18. Архів Рукописного фонду навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля Інституту історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського (РФП ВДПУ). ф. 1, оп. 4, спр. 84. – 4 арк.

19. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 22, спр. 78. – 4 арк.
20. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 6, спр. 72. – 3 арк.
21. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 7, спр. 112. – 5 арк.
22. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 10, спр. 95. – 8 арк.
23. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 13, спр. 69. – 5 арк.
24. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 17, спр. 55. – 10 арк.
25. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 15, спр. 54. – 21 арк.
26. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 28, спр. 104. – 17 арк.
27. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 19, спр. 70. – 29 арк.
28. РФП ВДПУ, ф.26, оп. 1, спр. 46. – 190 арк.
29. РФП ВДПУ, ф.1, оп. 7, спр. 10. – 12 арк.

Greben'ova V. O. Children in the daily routine in the late XX – early XXI century (based on the materials of Vinnychchyna)

The article focuses on the study of children's daily routine in Vinnytsia region of late XX – early XXI centuries and analyzes the main kinds of children's activities, different types of household chores, involvement in workmanship. The author examines dynamics of their changes and the most typical examples of children's daily routine in the children's environment of Vinnychchyna nowadays.

Key words: children, children's subculture, children's everyday life, children's activities, types of household chores.

Гребенева В. А. Дети как воспроизводители повседневных практик во второй половине XX – начала XXI вв. (на материалах Винниччины)

Статья посвящена исследованию детских повседневных практик во второй половине XX – начале XXI в. в Винницкой области. Отслежено и проанализировано основные виды детских занятий, различные виды помощи родителям, привлечение к ремесленничеству, выяснено динамику их изменений и наиболее типичные примеры бытования на Винниччине к настоящему времени в детской среде.

Ключевые слова: дети, детство, детская субкультура, детская жизнь, детские занятия, помощь родителям.